

RRITJA E VIÇAVE

E përmbledhur nga Franz Riegler, konsulent dhe aksioner i Austria Praemix Shpk

Ndikimi i konsumit të sasisë së ulët të qumështit në rritjen e viçave

Që në javët e para të jetës së viçave përcaktohet, nëse potenciali gjenetik i tyre mund shfrytëzohet maksimalisht. Të ushqyerit duhet të konceptohet në atë mënyrë, që të garantohet organizëm i shëndetshëm në vazhdimësi dhe të arrihet peshë optimale në çdo fazë të rritjes. Shpesh herë këto objektiva nuk mund të arrihen pikërisht për arsye të konsumit të ulët të sasisë së qumështit.

Cilat janë sasi të nevojshme të qumështit? Në javët e para të jetës, viçat janë teresisht në varësi të lëndëve ushqyese të qumështit, i cili në mënyrë të natyrshme është i përshtatur për kërkesat e viçave të kësaj moshe. Veçanërisht të ëndësishme janë cilësia e lartë e proteinave dhe niveli i energjisë. Ushqime të tjera, si p.sh. koncentre, konsumohen nga viçat akoma në sasi të vogla.

Plani i konsumit të qumështit të fermentuar

Rekomandimet e deritanishme, për një konsum max. 6 litra në ditë, për periudhën e rritjes, nuk i përmbush ende nevojat e viçave në qumësht. Për shkak të praktikave të dhënies së qumështit dy herë në ditë, konsumi i sasive më të larta të qumështit përbëjnë një problem për sistemin e tretjes. Pirja e sasive të larta (rreth 3 litra) të qumështit për cdo vakt, gjatë javëve të para të jetës, shkakton shpesh diarri, sidomos në rastet kur qumështi konsumohet shumë shpejt nga viçat.

Sasia e qumështit përcakton shtesën në peshë

Është e vërtetuar në praktikë që konsumi i sasive më të larta ditore të qumështit, rrit ndjeshëm shtesën ditore në peshë. Kushti kryesor është që sasia e qumështit të shpërndahet gjatë ditës në sasi të vogla, i cili mënjanon problemet me aparatit tretës. Pirja e qumështit jo me nxitim, përbën një element të rëndësishëm në shëndetin e viçave. Si pasojë, pirja e qumështit nuk përbën në këtë mënyrë stres për organizmin dhe siguron mirëqënien e viçave.

Duke ju referuar studimeve të ndryshme europiane, shtesa të larta ditore në peshë, gjatë javëve të para të jetës çon në formim më intensiv të indit të gjëndrave të qumështit, fakt që ndikon pozitivisht në rendimente të larta qumështi për lopët e qumështit. Veç kësaj, viçat e shëndetshëm gëzojnë një status të qëndrueshëm shëndetësor të plotë më tepër dhe janë në gjendje të sigurojnë sasi të nevojshme të ushqimit edhe në fazat e mëvonëshme, kur aplikohet të ushqyerit në grup.

Rekomandim: Qumështi duhet fermentuar

Konsumi i lartë i sasisë së qumështit në ditë, kërkon një ndryshim në teknikën e dhënies së tij. Rekomandimi më i mirë është që nga dita e parë e jetës, e deri në javën e tretë, qumështi t'i jepet sipas dëshirës. Në mënyrë që të garantohet cilësia e qumështit, është e rekomandueshme fermentimi i tij. Këtu përjashtohet fermentimi i kulloshtërës. Nëpërmjet fermentimit të qumështit shmanget rreziku i aktivitetit të ngarkesës mikrobike, si p.sh. bakterieve E.koli, rritet tretshmëria e qumështit dhe është e mundur që të konsumohet edhe i ftohtë.

Fermentimi mund të realizohet me lëndë të ndryshme acide. Më shpesh përdoren acidi formik, acidi propionik, ose acidi citrik. Gjithashtu ka dhe produkte të gatëshme firmash në formë të lëngëshme ose pluhuri, të cilat mund të përdoren më lehtë.

Për stabilizimin e qumështit duhet të aplikohet aq sasi acidi sa të mundësohet arritja e vlerës së pH-it 5,5. Një fermentim më i fortë do të reduktonte sasinë e konsumit të tij nga viçat dhe veçanërisht në gjëndje të ngrohtë realizon prishjen e tij. Gjatë përdorimit të acidit formic është e nevojshme të përdoret 1 ml acid i paholluar. Kështu me një litër acid formik mund të fermentohen 1.000 l masa pirjeje për viçat. Duhet mbajtur parasysh që acidi i koncentruar, për arsye sigurie dhe manipulimi më të mirë, para përdorimit duhet holluar patjetër me ujë në raportin 1:9. Ky përdorim kërkon kujdes të veçantë.

Java	Qumësht l/Ditë	Ujë	Bar i thatë	Koncentre
1.-3.	Pirje e lirë	Që nga java e dytë	Që nga java e dytë	Që nga java e dytë
4.-6.	6			
7.-8.	4			
9.-10.	2			
11.	-			

Sa sasi qumështi duhet konsumuar?

Në mëngjes dhe në mbrëmje, qumështi duhet të pregatitet i freskët. Kovat pirëse duhet të pastrohen të paktën një herë në ditë, përpara se çdo viçi t'i lihet në dispozicion sasia e mjaftueshme qumështit. Sasia duhet të jetë aq e madhe sa kova të mos boshatiset deri masën tjetër, e cila varion në 6 litra, për gjysëm ditë, e deri në 12 litra për një ditë. Viçat mund të pijnë qumësht në sasi të vogla gjatë gjithë ditës. Për sa kohë që në kovë ka qumësht, viçat nuk kanë etje të tepërt. Nëse ndodh që kova është për një kohë të gjatë bosh, ekziston rreziku që në masën tjetër viçat të pijnë më shumë se duhet.

Viçat, që janë ushqyer më parë me sasi të kufizuara të qumështit, nuk mund të lihen të pijnë me bollëk sa të duan. Kova duhet të mbulohet me një rrjetë ose kapak, për t'u mbrojtur nga insektet. Viçat duhet të pijnë sa 20% e peshës së tyre trupore, pra rreth 8-12 litra qumësht në ditë. Rritja ditore në peshë mund të arrijë me këtë dozë deri në 1000 gram. Pas tre javësh të pirjes së lirë, sasia duhet të

kufizohet deri në 6 litra në ditë, ndërkohë që qumështi duhet të vazhdojë të fermentohet. Në këtë fazë viçat duhet të fillojnë të hanë koncentrata dhe bar për të kompensuar balancën e energjisë. Brenda një kohe të shkurtër, viçat do hanë sasi më të mëdha koncentrate sesa në metodën e deritanishme të sasive të dhëna. Studimet kanë treguar që viçat në rritje hanë deri në 10 kg më shumë. Në fund të rritjes, viçat, për shkak të sasisë së lartë të pirjes në tre javët e para të jetes, dhe të marrjes të koncentratës së lartë, arrijnë në 20% më tepër peshë, se viçat e rritur me metodën e deritanishme. Sasia e konsumimit të qumështit duhet të jetë, nga java e katërt e jetës së tyre, deri në 6 litra cdo ditë. Gjatë qëndrimit jashtë dhe temperaturave të ulëta në dimër, jepen konkretisht një, ose dy litra. Në këtë mënyrë garantohet përkujdesja e mjaftueshme për viçat. Ndërmarrjet që kanë makineri, mund ta zvogëlojnë gradualisht sasinë e qumështit deri në javën e dhjetë. Në këtë mënyrë parandalohet ndonjë ngërç i mundshëm i rritjes, pas javës së tretë.

Konkluzione

Në javët e para të jetës, viçat duhet të rriten sa më mirë. Sasi tepër të vogla të konsumit të qumështit, nuk mjaftojnë për rritje optimale. Qumështi i fermentuar lehtë, mund të jepet edhe për konsum sipas dëshirës, pa shkaktuar probleme me tretjen. E rëndësishme është që viçat gjatë gjithë ditës duhet të konsumojnë qumësht. Pas javës së tretë të jetës, qumështi duhet të reduktohet, me qëllim që të motivohet konsumi i ushqimeve të thata si koncentrata dhe bari.

Nga Praktika për Praktikën

Problemet iniciuan zgjidhje të reja

Franz Riegler, konsulent për të ushqyerit në Shaumann International dhe bashkëthemelues i Austria Premix shpk, duke iu referuar dhe një studimi amerikan, para 1 ½ viti, në revistën “ELITE”, thekson se viçat, të cilëve në fazat e para të rritjes ju mundësohet konsumi sipas dëshirës, “ad libidum”, kur rriten, rezultojnë me një volum të dyfishtë të indit të gjendrave të gjirit.. Franz Riegler-it aplikoi në shumë ferma qumështi brenda dhe jashtë Austrisë e aprovojnë këtë teknikë të të ushqyerit dhe rezultati ishte shumë i qartë: shmangie e problemeve që vijnë si pasojë e kalimit nga kulloshtra në qumështin normal.

Si funksionon konkretisht kjo teknikë ?

Në ditën e parë viçat marrin 6 - 8 litra kullosh të. Mjelja fillon menjëherë pas lindjes, paralel me kohën kur nëna kujdeset, lëpin viçin. Qumështi jepet menjëherë pas lindjes, që në momentin që lopa fillon përkujdesjet e para për viçin. Përvoja ka treguar se viçat, që kalojnë një gjysmë ore me lopën, pijnë më mirë. Në rast se lopa jep shumë pak qumësht, i jepet kullosh të ngrirë. Ushqyerja edhe në rastin kur jepet e ngrirë, bëhet përmes kulloshtrës që është testuar më parë. Nëse kolloshtra nuk i përmbush kriteret e cilësisë, atëherë ushqyerja bëhet vetëm me qumësht të ngrirë. Për cilësinë e kulloshtrës vendimtare është kujdesi ndaj lopës gjatë periudhës së tharjes.

Për këtë fazë të rëndësishme të jetës së vicave, SCHAUMANN ka zhvilluar produkte inovative, si psh SHAUMACID, i cili që nga dita e dytë e jetës aplikohet për fermentimin e kulloshtrës. Raporti i përzierjes së ujit me Shaumacid është 5:1. Kjo përzierje mund të zgjasë për disa javë. Kësaj i shtohet 15 ml qumësht . Që të trashet më mirë, në fillim bëhet përzierja dhe pastaj i hidhet qumështit në kovë dhe më pas përziehet me një rrahëse. Kështu viçat marrin, në tre javët e para të jetës, 15 litra qumësht çdo ditë. Pasi sasia e qumështit të konsumuar të përsëritet dy herë çdo ditë dhe në këtë mënyrë qumështi konsumohet i ftohtë, fermentimi bëhet i domosdoshëm. Pasi viçi bëhet trejavësh, dhënia e qumështit zvogëlohet deri në 5 litra. Ushqimi me qumësht vijon për 7-8 javë dhe qumështi fermentohet deri ditën e fundit. Kur bëhet dyditësh i jepet çorbë viçash me ujë dhe një përzierje sipas dëshirës. Kur bëhet katër ditësh, i jepet bar i freskët. Përvoja ka treguar që, sasi të mëdha të të ushqyerit me qumësht, e nxisin më herët të ushqyerit me koncentre. Nga të ushqyerit, sipas dëshirës, me qumësht, ka më pak diarre. Edhe n.q.s ndodh të ketë, ajo do të zgjasë më pak. Zhvillimi i mirë i viçave vërehet menjëherë që në fillim. Ndërsa, zhvillimi i gjëndrave të qumështit, do të vihet re në vitet e mëvonshme.